

Кіріка Д. В.
кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри
теоретико-правових і соціально-гуманітарних дисциплін,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

Кредо життя та професійної діяльності Ковтуна Олександра Васильовича

Олександр Васильович народився 1 січня 1940 року в с. Березовка Сальського району Ростовської області. Дитинство Олександра оповили воєнні та тяжкі післявоєнні роки. Батько з перших днів війни пішов на фронт, а мати залишилася з трьома синами і донькою, яка невдовзі померла. В школу пішов у шість років, згодом був обраний головою учнівського комітету школи, що стало в його житті першою «керівною посадою». Порівняно з комітетом комсомолу – учнівський комітет був більш демократичним. На його засіданнях дозволялися дискусії, суперечки, які сприяли тому, що у Олександра почали формуватися ті риси, які допомогли йому на керівних посадах у майбутньому.

У 1957 році Олександр Васильович вступив на фізико-математичний факультет Ростовського державного педагогічного інституту. В студентські роки захопився економічними науками. Поступово його наукові інтереси в галузі політекономії вийшли далеко за межі вузівської програми. Все більш і більш він переконувався в тому, що рівень суто якісного аналізу багатьох аспектів економічних відносин досяг такого рівня, коли став з одного боку необхідним, а

з іншого боку можливим використання кількісних методів економічного аналізу. Не слід забувати, що це були роки, коли в радянській офіційній економічній науці сама ідея «описувати соціалістичні виробничі відносини з допомогою математичних формул» вважалася крамольною, а економетрія офіційно проголошувалася «буржуазною лженаукою».

В 1962 році Олександр Васильович закінчив інститут і вступив в аспірантуру кафедри політекономії Ростовського державного університету на конкурсних засадах. Але вже на другому році навчання в аспірантурі він був призваний до лав Радянської Армії. Службу проходив у ракетній частині за межами СРСР.

Із особистих спогадів Олександра Васильовича. Кульмінаційними під час служби виявилися листопадові дні 1963 року. Це було пов'язано з трагічною смертю 35-го президента США Джона Фіцджеральда Кеннеді, який загинув унаслідок замаху на життя 22 листопада 1963 року. Уряд США в перших же офіційних заявах повідомив, що вбивця президента Лі Харві Освальд заарештований, а перед тим він перебував в СРСР і навіть одружився там на росіянці. В Радянській Армії і особливо в ракетних частинах негайно була введена підвищена бойова готовність. Саме в цій обстановці загартувалася дружба трьох солдатів: Ковтуна Олександра, Пупоніна Анатолія (у майбутньому міністра сільського господарства РФ) та Мокроусова Анатолія (в майбутньому народного депутата Верховної ради України шести скликань). Армійська дружба міцна! Всі післяармійські роки я підтримував з побратимами тісні зв'язки до самої їх смерті. Гарні дружні стосунки на все життя склалися і з комбатом капітаном Кіроянцем Г. С. – майбутнім генерал-майором.

Закінчилися роки армійського життя і Олександр Васильович продовжив навчання в аспірантурі, а вже у 1967 році завершив роботу над кандидатською дисертацією по проблемі економіко-математичного обґрунтування оптимальних розмірів сільськогосподарських підприємств. Цікавим був той факт, що на той

час в СРСР не існувало спеціалізованих вчених рад по захисту економічних дисертацій з використанням апарату вищої математики. Тому Олександр Васильович змушений був звернутися в ВАК з цього приводу. Його запросили на засідання Президії ВАК, заслухали доповідь по дисертації. На підставі обговорення Президія ВАК своїм рішенням дозволила Вченій раді Ростовського державного університету прийняти дисертацію до захисту. Водночас було призначено три офіційних опонента: два доктора економічних наук з Московського і Ленінградського університетів і одного доктора фізико-математичних наук з Ростовського університету. Успішний захист відбувся в 1968 році. З цього року і по 1971 рік Олександр Васильович працював асистентом, старшим викладачем, доцентом кафедри політекономії Ростовського державного педагогічного інституту.

Ще один надзвичайно цікавий факт із життя Олександра Васильовича. З раннього дитинства він розпитував батьків, родичів про свій родовід, але вони мало що про це знали. Пізніше він з літературних джерел дізнався, що його давній предок по батьківській лінії в пошуках кращої долі переїхав до Полтавської губернії в далекому 1814 році. Олександр Васильович навіть віднайшов на Полтавщині село Ковтуни, побував там і з'ясував, що шукати своє коріння в цьому селі марно, бо кожен другий мешканець має прізвище Ковтун.

Однак мрія повернутися на батьківщину своїх пращурів залишилася. Тому у 1971 році Олександр Васильович подав документи на конкурс у Хмельницький технологічний інститут побутового обслуговування. Вже після проходження за конкурсом, йому запропонували посаду доцента у Кам'янець-Подільському загальнотехнічному факультеті Хмельницького технологічного інституту побутового обслуговування. А хто хоч раз в житті побував в Кам'янці-Подільському, не забуде це місто ніколи. Не треба пояснювати чому Олександр Васильович надав перевагу саме «Квітці на камені».

В 1976 році, в зв'язку з закриттям загальнотехнічного факультету, Олександр Васильович перейшов працювати у Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут, спочатку на посаду доцента, а потім завідувача кафедри політекономії.

Впродовж багатьох років Олександр Васильович викладав дисципліни циклу економічної теорії – політекономію, макроекономіку, мікроекономіку, історію економічних учень, економічну історію. Маючи вищу педагогічну освіту він багато уваги приділяв реалізації основних дидактичних принципів в учбовому процесі, психолого-педагогічним прийомам активізації пізнавальної діяльності студентів на лекціях, семінарських заняттях. Лекції Олександра Васильовича відзначалися науковістю, виваженістю, глибоким висвітленням проблем, аргументованістю, логічністю, доступністю викладу матеріалу, зв'язком із сучасним життям.

Важливою якістю Олександра Васильовича було те, що у навчально-виховній роботі із студентською молоддю він уникав менторського тону, проголошення виховних істин у вигляді повчань, нотацій. Виховний вплив на студентів викладач здійснював, як правило, опосередковано, через зміст лекції. Свою поведінку, своє відношення до студентів, колег демонстрував, пам'ятаючи, що курс лекцій у свідомості студентів асоціюється з особистістю викладача.

Олександр Васильович багато уваги приділяв впровадженню технічних засобів навчання. Будучи фізиком за основною освітою, він розробляв схеми і разом зі студентами змонтував клас автоматизованого контролю знань «КПСГІ 20». На базі цього класу Міністерство освіти України навіть провело майстер-клас для викладачів політекономії вузів України.

У 1977 році Ковтун О. В. був обраний на посаду завідувача новоствореної кафедри політекономії Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. На цій посаді яскраво проявилась ще одна грань особистості – здібного

керівника. Незважаючи на те, що в складі кафедри працювали викладачі, старші за віком і стажем роботи, з різними характерами і амбіціями, Олександр Васильовичу вдалося створити згуртований, безконфліктний колектив, який з успіхом вирішував завдання, що стояли перед кафедрою. Саме з цієї причини він багаторазово переобирався на цю посаду. В червні 1995 року кафедру політекономії було реорганізовано в кафедру економічної теорії, бізнесу і права, яку вкотре очолив Ковтун Олександр Васильович.

З роками збільшувалася кількість дисциплін бізнесового і правового напрямків, розширювався штат кафедри. По кількості викладачів, по учбовому навантаженню (понад 20 000 годин на рік!) кафедра економічної теорії, бізнесу і права стала однією з найбільших в академії. Викладачі кафедри вели підготовку бакалаврів, спеціалістів, магістрів на всіх факультетах академії. Назріла необхідність відокремити в складі самостійної кафедри дисципліни бізнесового циклу. Рішенням ради ПДАТА в серпні 2002 року була створена кафедра менеджменту і маркетингу, а кафедра економічної теорії, бізнесу і права була реорганізована в кафедру економічної теорії і права. Завідувачем кафедри по контракту було призначено Ковтуна О. В. На цій посаді він працював до виходу на пенсію.

Не менш насиченим у житті Олександра Васильовича був період секретарства у парткомі інституту. Слід сказати, що до того часу він ніяких партійних посад не обіймав, хоча членом партії був ще з 1964 року під час служби в армії. Саме його ставлення до обов'язків викладача, взаємини зі студентами і колегами, вміння уникати конфліктних ситуацій в колективі послужили тому, що він був обраний на таку, на той час, почесну посаду.

В обов'язки секретаря парткому входило багато функцій, але головною була функція організації і контролю за навчально-виховним процесом. Це вимагало неабияких професійних, психолого-педагогічних і інтелектуальних здібностей.

Саме в середині 80-х рр. почалася спроба директивної партійно-державної корекції усіх сфер суспільного життя під назвою «перебудова». Перші кроки перебудови суттєво вплинули й на діяльність вищої школи у напрямі її демократизації: розширення прав вчених рад вузів, надання керівникам вищих учбових закладів ініціативи у вирішенні фінансово-господарських справ, право внесення змін до навчальних планів та програм відповідно до профілю й територіальних особливостей закладу, певний відхід від ідеологічних штампів і стереотипів.

Очолований Олександром Васильовичем партком був осередком реалізації багатьох прогресивних намірів. Олександр Васильович двічі обирався на цю посаду, але все більше переконувався, що досягти кардинальних змін в умовах командно-адміністративної системи практично неможливо. При цьому він завжди залишався коректним, толерантним у взаємовідносинах з керівниками факультетів, кафедр, інших підрозділів інституту, намагався максимально враховувати думку своїх колег, прагнув чітко й однозначно формулювати позиції і вимоги, що випливали з директив, розпоряджень або вказівок. Через постійні конфлікти з владними структурами, захищаючи інтереси ВНЗ, у 1987 році при обранні на третій строк, Олександр Васильович зняв свою кандидатуру і повернувся на посаду завідувача кафедри політекономії.

Велика завантаженість на керівних посадах, виконання відповідальних громадських доручень не залишали часу для наукової роботи. Та попри це Олександр Васильович в міру можливостей зробив чимало. Творчий здобуток – понад 100 публікацій в академічних, науково-методичних та публіцистичних часописах. Серед них – монографія «Дослідження розмірів сільськогосподарських підприємств і проблема їх оптимізації», навчальні посібники: «Макроекономіка» і «Мікроекономіка», численні статті у фахових журналах, збірниках наукових конференцій. З 1978 по 1985 рр. Олександр

Васильович був науковим керівником госпдоговірної теми «Соціологічні дослідження на заводі «Кам'янець-Подільськкабель». На основі цих досліджень приймалися рішення на заводі по подальшому вдосконаленню організації виробничої і соціальної діяльності колективу.

Олександр Васильович був відомий як цікавий лектор Республіканського дому науково-технічної і економічної пропаганди, міського та обласного відділень організації «Знання». Він виступав з доповідями перед широким активом на семінарах, конференціях, нарадах в різних містах України. Слухачам подобалося кредо Олександра Васильовича: *«Я прийшов сюди не стільки для того, щоб повчати Вас, скільки для того, щоб вчитися у Вас, щоб разом з Вами шукати шляхи втілення теоретичних положень в практику вашої конкретної діяльності на підприємствах міста»*. Після таких слів ніхто із слухачів не залишався байдужим.

Перелік використаних джерел:

2. Інститут бізнесу і фінансів. В. К. Рудик, М. І. Алещенко, В. В. Бабанін та інші. - Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О. В., 2007. – С.72